

De wereld in het klein

Willem Jansz Blaeu (1571-1638)

MUSEUMSTUK

TEAM PUBLIEK & EDUCATIE
AMSTERDAM MUSEUM

Maker:

Willem Blaeu

Titel:

Aardglobe &
Hemelglobe

Jaartal:

1640

AMSTERDAM MUSEUM

Bekijk online

Aardglobe

Wat ga je doen?

Binnenkort breng je een bezoek aan het Amsterdam Museum. Maak alvast kennis met een van de vele objecten die je daar zult tegenkomen. Hier vind je informatie over het object, enkele opdrachten die je kunt maken en links van sites die je kunt bekijken.

Introductie

Wij zijn zo gewend aan onze Grote Bosatlas, Google Earth of navigatieapparaten, dat het voor ons bijna niet voor te stellen is dat de kennis over de aarde vroeger minimaal is geweest. In de **oudheid** gebruikte men al kaarten en **globes** om de wereld zichtbaar te maken. Maar hoe maak je een kaart van de wereld, als je nog niet alles hebt ontdekt? In de Gouden Eeuw, toen Nederlandse schepen over de hele wereld vaarden en nieuwe gebieden bezochten, werd steeds meer bekend over de tot dan toe onbekende wereld. Het is dan ook niet gek dat de meeste Nederlandse globes in de zeventiende eeuw werden gemaakt.

Willem Blaeu,

Digitale bibliotheek voor de Nederlandse Letteren

Globepaar

In de collectie van het Amsterdam Museum zijn twee hele speciale globes uit de zeventiende eeuw te zien. Het gaat hier om een globepaar, bestaande uit een aardglobe en een hemelglobe. Op de aardglobe is de wereld, zoals die bekend was in de zeventiende eeuw, getekend. Hierop konden schepen bijvoorbeeld hun route bepalen of hun bestemming aanwijzen. Maar behalve een aardglobe, werden ook hemelglobes gebruikt. Daarop waren alle sterrenbeelden te zien. Met behulp van een hemelglobe konden de schepen 's nachts op zee navigeren. De aardglobe en hemelglobe werden vaak als een globepaar gemaakt en verkocht.

Joan Blaeu,

Collectie Amsterdam Museum

Familie Blaeu

Dit globepaar werd door de familie Blaeu gemaakt. Willem Blaeu, en later ook zijn zoon Joan Blaeu, hielden zich bezig met het maken van globes, kaarten en atlassen. Al snel werd hun bedrijf één van de beste kaartenmakelarijen ter wereld. Op de afbeeldingen zie je vader en zoon Blaeu afgebeeld.

Meer informatie over de familie Blaeu kun je op de [Amsterdam Museum collectie online](#) vinden.

Onbetrouwbare kaarten!

Kaarten- en globemakers gebruikten vaak bestaande kaarten voor hun nieuwe ontwerp. Die 'oude' kaarten vulden zij aan met nieuwe kennis uit scheepsjournalen, reisverslagen en gesprekken met zeelieden en koopmannen. De kaarten en globes zagen er vaak prachtig uit, maar waren niet altijd even betrouwbaar. Sommige werelddelen waren bijvoorbeeld nog niet ontdekt en stonden dus nog niet op de kaart. Van andere werelddelen klopten de vormen niet helemaal. Hieronder is zo'n kaart te zien. Dit is een

van de kaarten uit het beroemdste werk van Joan Blaeu: de Atlas Major. Met bijna zeshonderd kaarten en duizenden pagina's bracht deze meerdelige atlas de wereld van toen in kaart. Maar als je goed kijkt, zie je dat sommige werelddelen niet helemaal kloppen.

Kun jij zien welke dat zijn?

Woordenlijst

Oudheid – tijd van de Grieken en de Romeinen

Globe – bol met een afbeelding van de aarde of sterren

Amsterdam

In de zeventiende eeuw was Amsterdam het centrum van de internationale handel. Handelaren en scheepsliepen vaarden over de hele wereld en brachten behalve goederen, ook nuttige informatie mee terug naar huis. Daarom was Amsterdam in de Gouden Eeuw de plek om je als globemaker te vestigen. Hoe moest je als globemaker anders aan je informatie over verre werelddelen komen? Globemakers konden in Amsterdam ook veel kaarten verkopen. Hier waren namelijk veel zeelieden die voor hun reizen een goede kaart of globe nodig hadden. Maar ook rijke burgers en kooplieden in de stad waren nieuwsgierig naar de wereld achter de horizon en kochten graag een mooie en dure globe. Daarmee maakten zij dan indruk op hun vrienden en kennissen.

Opdrachten

In de collectie

1. Zoek de hemelglobe van Blaeu op in de [Amsterdam Museum online collectie](#).
2. In welk jaar is deze globe gemaakt?
3. Leg met behulp van de afbeeldingen op deze globe uit dat wat een hemelglobe is.
4. Leg uit wat het verschil is tussen een globe en een atlas.

Kaarten vergelijken

1. Zoek een afbeelding van de wereldkaart uit de Atlas Major en bekijk die.
Zoek een afbeelding van de wereldkaart uit de Bosatlas.
2. Leg uit hoe de kaart uit de Bosatlas tot stand is gekomen.
3. Hoe denk je dat de kaart van de Atlas Major tot stand is gekomen?
4. Als je de twee kaarten met elkaar vergelijkt, zie je dat de omtrekvormen van de werelddelen anders zijn. Hoe denk je dat dit komt?
5. Welke verschillen tussen beide kaarten vallen je nog meer op?